

De schaduw te slim af

Als liefhebber van rotsplanten maakt Gerrit Raven het zichzelf niet makkelijk. In zijn Veluwe tuin is veel schaduw, terwijl veel van zijn botanische schatten juist zon-minnend zijn. Dankzij creatief tuinieren – en soms een beetje loslaten – ontstond een schilderachtige bostuin.

TEKST: MIRJAM ENZERINK FOTOGRAFIE: SIETSKA DE VRIES TUINPLATTEGROND: PAULINE VAN EIJLE

Een lint van paarse rododendrons siert de oprijlaan naar tuin Duinhof. Rechts grazen schapen in een zonnig weiland. Links ligt een gemengd loofbos van een hectare groot. Hier wonen Gerrit Raven en Marlies van der Veer te midden van hoge beuken, eiken en berken. Vijf jaar geleden verbouwden ze hun oude bungalow tot modern boshuis. Dankzij de hoge glazen voorgevel stroomt hun bostuin als het ware de woon- en werkkamer binnen. In mei ontluikt hier een schilderachtige halfschaduwborder. Langs verzonken paden, bekleed met mos, bloeien hele tapijten van witte grootbloemmuur, blauwe Aubrieta en dubbele gele stinkende gouwe. Zonneharpen kleuren het loof van lelietjes-van-dalen, salomonszegels en hosta's wisselend licht- en donkergroen. Tussen paarse judaspenningen en roze pinksterbloemen staan pareltjes als Trilliums, Arisaema's en Shortia's. Het bonte palet zorgt voor een weelderig, natuurlijk beeld. "We tuinieren niet op kleur", licht Gerrit toe. "vanwege het simpele feit dat de omstandigheden hier zó slecht zijn, dat ik allang blij ben dat er planten zijn die het goed doen. Een soort als de grootbloemmuur wandelt zo over al mijn dure plantjes heen. Maar het effect is overweldigend; alsof het heeft gesneeuwd in mei."

Oude rabatten

De verdiepte paden waren oorspronkelijk greppels die gegraven werden om bosbouw mogelijk te maken in een relatief nat gebied. Op de opgehoogde delen, de rabatten, werden bomen geplant. De geulen voerden het teveel aan water af richting de Zuiderzee. "Je kunt je nu niet meer voorstellen dat het hier vroeger zo nat was. Inmiddels is droogte hier een serieus

probleem." Het is slechts een van de uitdagingen hier in de bostuin. Schaduw is een andere. Zeker voor een rotsplantenliefhebber als Gerrit. "In de beginjaren was de noordkant van het huis relatief zonnig. Hier heb ik toen een rotsplantentuin aangelegd. Duizenden zelfgezaaide planten heb ik er uitgeplant. Zo ontstond een leuke biotoop." Helaas zag hij zijn collectie in de afgelopen jaren letterlijk verschrompelen. "Veel mensen denken dat rotsplanten geen water nodig hebben. Het tegendeel is waar. Het droogteprobleem heb ik inmiddels aangepakt met een eigen bron voor beregening. Maar aan de schaduw kan ik weinig doen. Bovendien zijn we niet voor niets in het bos gaan wonen; we houden ook van de sfeer." Gerrit besloot mee te bewegen met de natuur. Hij zocht naar rotsplanten die ook schaduw kunnen verdragen, zoals leverbloempjes en Ramonda's. Het maakt de rotstuin spannend in zowel kleur, hoogte als structuur. Zo ligt hier aan de rand van de vijver een grote tufsteen uit Italië waarop varens, steenbreek en alpenleverbalsem zich hebben genesteld. Tussen de tientallen rotsachtige stenen groeien allerlei soorten plantjes. Maar ook mos en onkruid, dat hier op de vierkante centimeter met een mesje wordt bestreden. "Je kunt er niet zomaar even met de schop doorheen." Veel van de stenen maakte Gerrit opvallend genoeg zelf. "Stenen zijn erg kostbaar, daarom maakte ik zelf een mengsel van cement, zand en bladaarde. Dat goot ik in een gat in de grond. Na een paar weken groef ik die homp uit. Die hakte ik dan in stukken. Hypertufa's worden deze natuurgetrouwe stenen wel genoemd. Rotsplanten kunnen zich er goed aan hechten." >

Vijf favorieten

- "Ramonda myconi is mijn lievelingsplant. De manier waarop hij groeit vind ik fantastisch; verticaal in een rotsspleet. Het blad is mooi en ligt plat op de steen. Hij bloeit in het wit en roze, maar de lila bloemen vind ik het mooist."
- "Ik ben dol op de familie salomonszegel. Die spaar ik als postzegels. Er worden nog altijd nieuwe soorten ontdekt in China en Tibet. Een prachtige vind ik Polygonatum odoratum 'Red Stem'."
- "De anemoonfamilie vind ik ook erg leuk, zoals de Anemone ranunculoides."
- "Cyclamen is een mooi geslacht; ze zaaien zich uitbundig uit en hebben prachtige bladvormen. Hier staan zowel de herfstbloeiende C. hederifolium, als de winterbloeiende C. coum."
- "Ik ben gek op Epimediums omdat ze heel sterk zijn; zowel droogte als nattigheid kunnen ze hebben én de slakken laten ze staan. Een mooie is bijvoorbeeld E. davidii."

De witbloeiende rododendron stond al in de tuin.

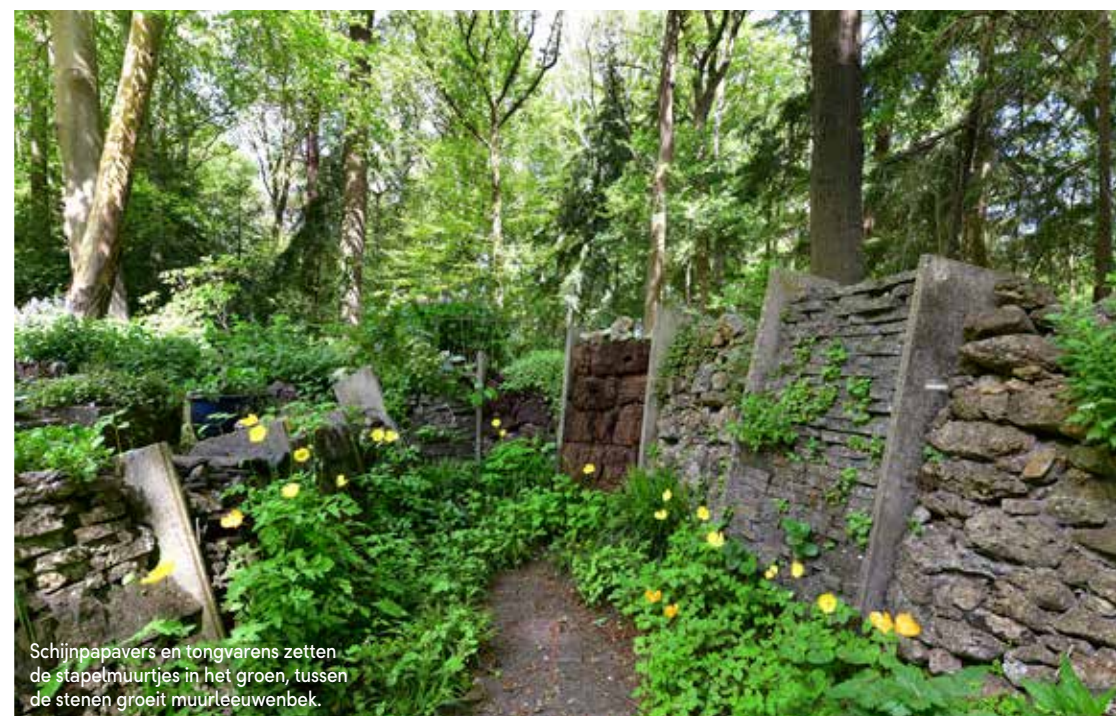
Oud-aardrijkskundeleraar Gerrit Raven is altijd op zoek naar voor hem nieuwe, bijzondere rotsplanten.

Schijnpapavers en vergeet-mijnietjes zaaien zich spontaan uit tussen de rotsen.

Een van Gerrits favorieten is Ramonda myconi.

Schijnpapavers en tongvarens zetten de stapelmurtjes in het groen, tussen de stenen groeit muurleeuwenbek.

Hosta

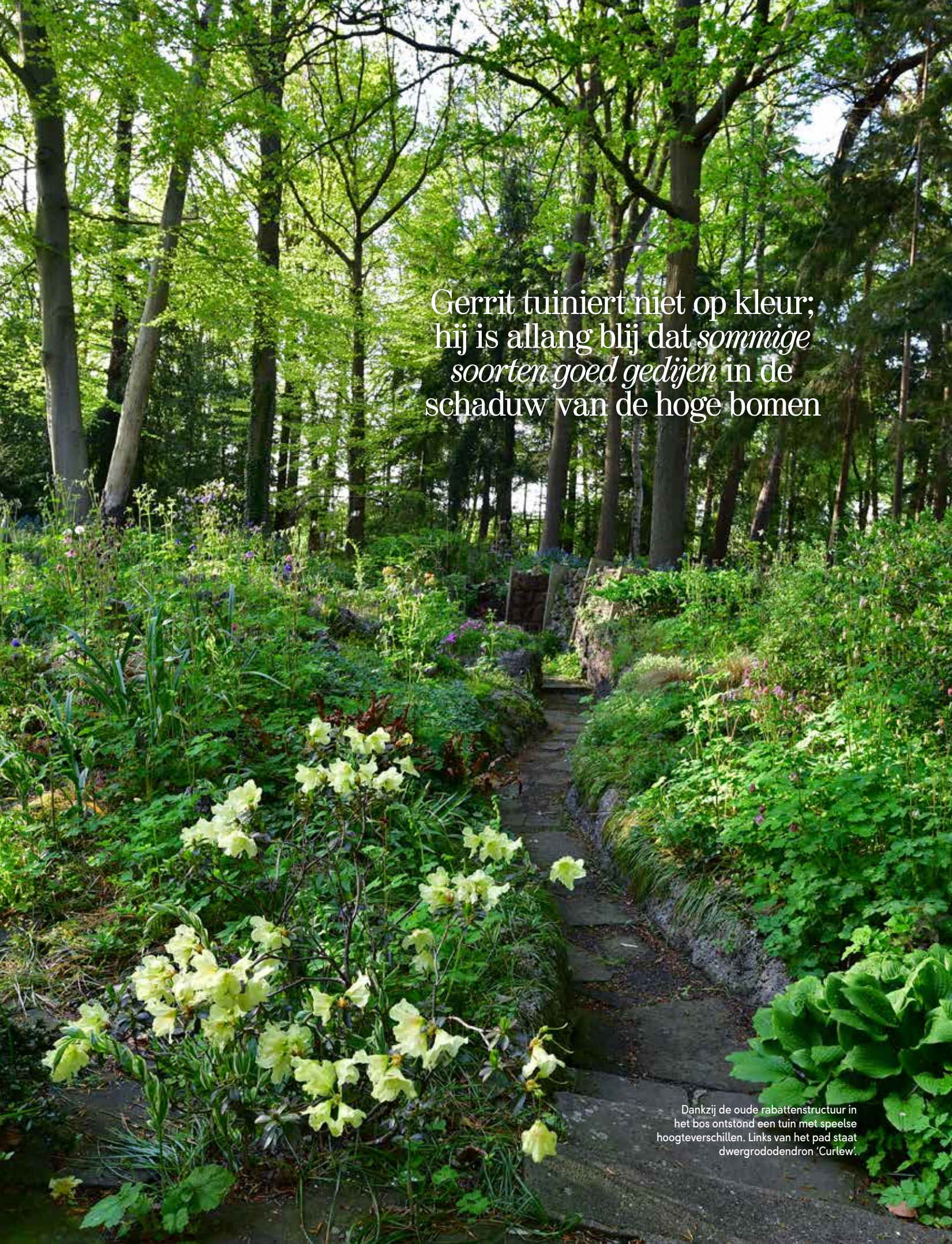

Knikkende vogelmelk (Ornithogalum nutans)

De 'Rockway to Heaven' in de mostuin is gemaakt door bevriend kunstenaar Pim Zwart.

Gerrit tuiniert niet op kleur; hij is allang blij dat *sommige soorten goed gedijen* in de schaduw van de hoge bomen

Dankzij de oude rabattenstructuur in het bos ontstond een tuin met speelse hoogteverschillen. Links van het pad staat dwergrododendron 'Curlew'.

Tuinnaam: Duinhof, vernoemd naar vorige bewoners van het boshuis
Tuin stijl: natuurlijke bos- en rotstuin
Waar: Oldebroek, Gelderland
Grondsoort: humeus zand
Sinds: 1988
Afmetingen: perceel 1 hectare, tuin 5000 m²

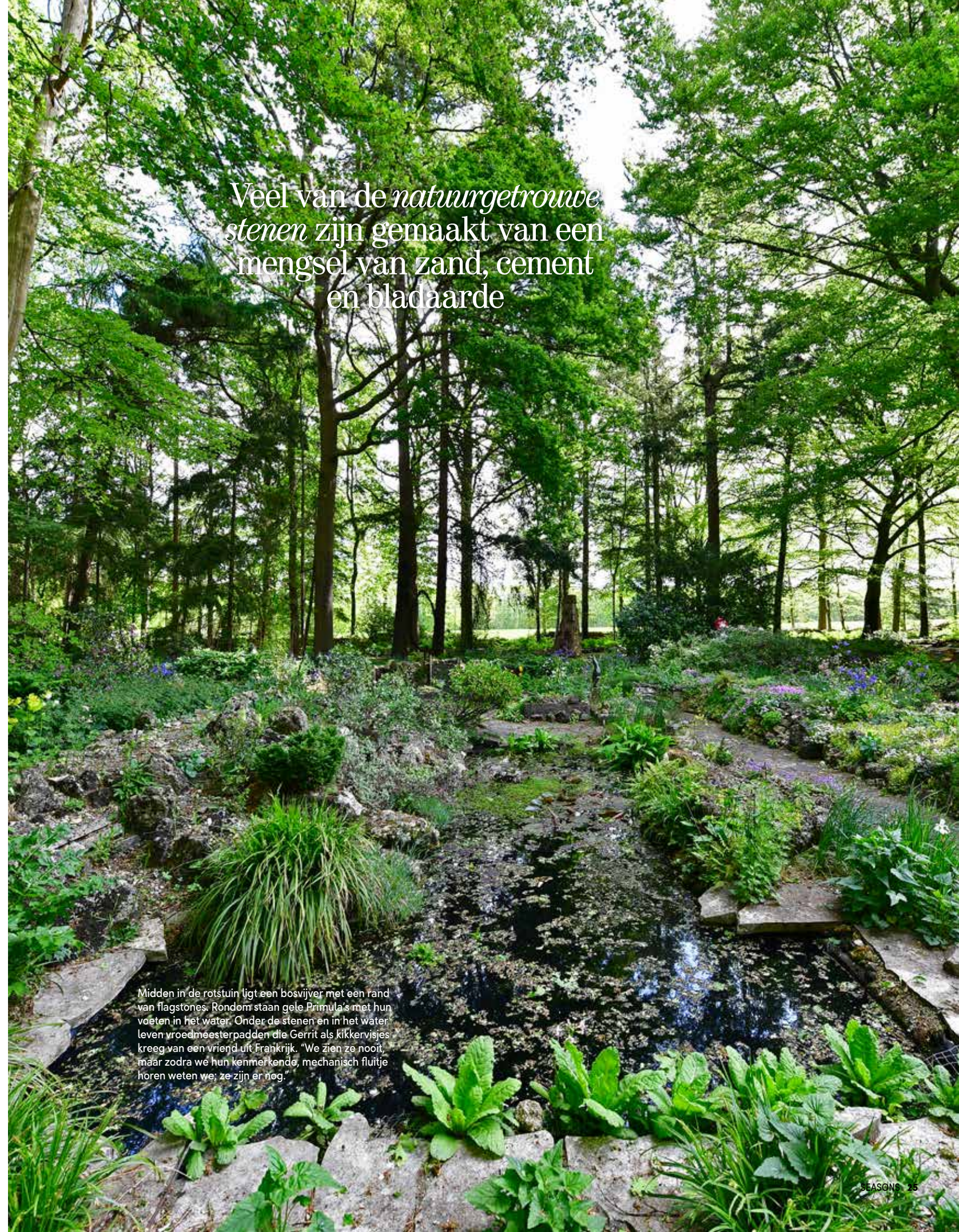
Ligging: rondom een gemoderniseerde bungalow in het bos op de Veluwerand
Bijzonder: collectie van circa 1000 soorten (schaduw)planten, zelfgemaakte stenen, verstilde mos- en varentuin, recyclingtuin
Ontwerp: Gerrit Raven

In de nieuwe scherventuin aan de rand van het bos probeert Gerrit allerlei rotsplanten uit die volle zon nodig hebben. Hier bloeit ook Allium akaka

Tips voor een rotstuijn

- "Een zonnige plek is ideaal voor een rotstuijn. Lig de plek in de halfschaduw, kies daar dan ook je planten op uit. Echte zonn-aanbidders zullen het er niet of minder goed doen."
- "Makkelijke planten om mee te beginnen zijn Sedum, Sempervivum, Aubrieta en Campanula."
- "Veel mensen beginnen een rotstuijn met ronde keien, maar je hebt juist hoekige stenen nodig waar planten zich tussen en aan kunnen hechten."
- "Tufsteen is veruit de beste steensoort; van tufstenen blokken kun je prima muurtjes bouwen."
- "Voor een rotstuijn heb je in principe niet veel oppervlak nodig. Als je tufsteenbrokken bijvoorbeeld opstapelt tot muurtjes, kun je zo een paar honderd planten kwijt."
- "Ook van oude bouwmaterialen kun je een rotstuijn maken. Bijvoorbeeld oude dakpannen die je rechtop zet. In de Botanische Tuinen in Utrecht vind je een mooi voorbeeld van een recyclingtuin."
- "Over het algemeen houden rotsplanten niet van (humusrijke) aarde. Zet ze liever in een mengsel van zand, klei en grit die goed doorlatend is."
- "Word lid van de Nederlandse Rotsplanten Vereniging. Daar vind je veel kennis en zaden van mooie planten. Een goed boek dat ze uitbrachten is 'Handboek voor de rots-tuin.' www.nrvwebsite.nl

Veel van de *natuurgetrouwe stenen* zijn gemaakt van een mengsel van zand, cement en bladaarde

Midden in de rotstuijn ligt een bosvijver met een rand van flagstones. Rondom staan gele Primula's met hun voeten in het water. Onder de stenen en in het water leven vroedmeesterpadden die Gerrit als kikkervijes kreeg van een vriend uit Frankrijk. "We zien ze nooit, maar zodra we hun kenmerkende, mechanisch fluitje horen weten we; ze zijn er nog."

Links: in de diepe schaduw groepeerde Marlies de varens tot bosachtige borders. Met dikke takken scheidt ze de borders van de verdiepte paden. Rechts: de bloemen van peperboompje *Daphne arbuscula* verspreiden een zoete geur.

> Pietepeuterig plantje

In zijn kwekerij probeert Gerrit ieder voorjaar een paar honderd nieuwe planten aan de gang te krijgen. Sommige soorten staan wel vier jaar in de wachtkamer voordat ze kiemen. “Vervolgens loop ik dan met zo’n pietepeuterig plantje door de tuin om een geschikte plek te vinden. Soms betekent het dat ik een gat moet boren in een rots. Daar pruts ik dan eerst wat gruis en klei in. Vervolgens zet ik daar het plantje in met een pincet. Met een beetje pech wordt hij er direct door een merel weer uitgepikt”, zegt Gerrit lachend. “Dan vind ik hem dus nooit meer terug. Of hij wordt overlopen door een van de woekerende bosplanten. Maar dat weerhoudt me er niet van om te zaaien. Ik vind het veel te leuk om planten te vermeerderen. En het geeft een kick als ik een heel moeilijk plantje toch aan de gang heb gekregen.” Gerrit wijst op een absolute favoriet in de rotsplantentuin. De haast ultraviolette bloem van de Ramonda bloeit boven een decoratief bladrozet. Hij nam de plant ooit mee van een wandelvakantie in de Pyreneeën. “Deze schaduwplant hangt in het wild verticaal in rotsspleten. Ik zag er een paar op het pad liggen en heb ze meegenomen. Ze hebben zich hier goed uitgezaaid.” Gerrit gaat regelmatig op pad om bijzondere rotsplanten te bestuderen. Zo troseerden hij en Marlies de Olympusberg in Griekenland, op zoek naar een familielid van de Ramonda, de *Jankaea heldreichii*, die alleen daar groeit. “Op een gegeven moment hielp de hele groep wandelaars ons met zoeken naar deze berenoren, zoals ze in Frankrijk worden genoemd. Zonder dat ze wisten waar ze eigenlijk naar zochten. Uiteindelijk vond ik ze tijdens de afdaling. Honderden groeiden er daar op een steen langs een klaterend beekje.”

Decoratieve stapelmuurtjes

De creativiteit van Gerrit en Marlies leidde overal in de tuin tot spannende sferen. Zo bevindt zich naast de rotstuin een keerwand van decoratieve stapelmuurtjes. De alpiene kas die hier stond rotte weg onder de bomen. Gerrit brak hem af, maar recyclede de materialen. “De betonnen platen die de onderkant van de kas vormden, heb ik rechtop gezet. Vervolgens heb ik alle stenen en tegels die ik nog had liggen in compartimenten opgestapeld. Pure zuinigheid, maar tot mijn verbazing vinden veel mensen het ontzettend leuk. Er zouden mooie plantjes in moeten groeien, maar het is vooral de muurleeuwenbek die het hier geweldig doet.” Dieper in het bos maakte Marlies, beeldend kunstenaar, een mostuin. Het groen van fijn haarmos en platmos ontrolt zich als een gemêleerd tapijt over de glooiende bosbodem. In een van de oude geulen maakte ze een Japanse grindrivier. “Voor Gerrit kan een tuin niet vol genoeg zijn”, vertelt Marlies. “Ik houd juist van leegte. Hier, onder de beuken, wilde helemaal niets groeien, behalve mos. Dat heb ik hier beetje voor beetje uitgezet. Met succes. Vooral in de winter is dit een prachtige groene wereld. En als de zon schijnt is het hier een spel van licht en schaduw.”

Recyclingtuin

Richting de rand van het bos wordt de tuin weer kleurrijker. Grote groepen hosta’s, Epimediums, aronskelken en salomonszegels gedijen uitstekend in de schaduw. Net als witte klaverzuring, die hier spontaan kruiste met een roze variëteit uit Amerika. Sommige planten hebben een bijzondere voedingsbodem. “Twintig jaar geleden las ik over een Engels experiment”, vertelt Gerrit. “Een rotstuin van kranten. Ik heb hier een hele stapel neergelegd en bekleed met mos. Tot mijn verbazing stonden er een jaar later allemaal orchideeën te bloeien. Daarna heb ik ze nooit meer gezien. Inmiddels is deze rots helemaal verteerd.” Achter de rododendronwal, op het zonnigste randje van de tuin, ligt het nieuwste project van Gerrit. In deze ‘recyclingtuin’ heeft hij een nieuw biotoop gevonden voor zijn zon-minnende rotsplanten. In de kieren en spleten van gebroken flagstones, brokken puin en dakpannen ontluiken al de eerste resultaten. Allerlei soorten *Raoulia*’s, lage *Allium*soorten en anjertjes leggen een zilvergroeine waas over de stenen. “Ik was de afgelopen jaren langzaam van rotsplantenman omgeschakeld naar schaduwplantenman. Dankzij dit nieuwe stukje kan ik mijn verzameling weer verbreden.”

Naar Duinhof

Tuin en Atelier Duinhof is op afspraak geopend voor bezoek (minimaal 4 personen). Aanmelden kan via gerritraven@kpnplanet.nl. Meer informatie: www.duinhoftuin.nl

De grote turfsteen aan de vijver is begroeid met varens, steenbreek en alpenleverbalsem.

Steenbreek (*Saxifraga*)

In mei kleurt het bos blauw van de blauwkussens (*Aubrieta deltoidea*).

Tiarella cordifolia

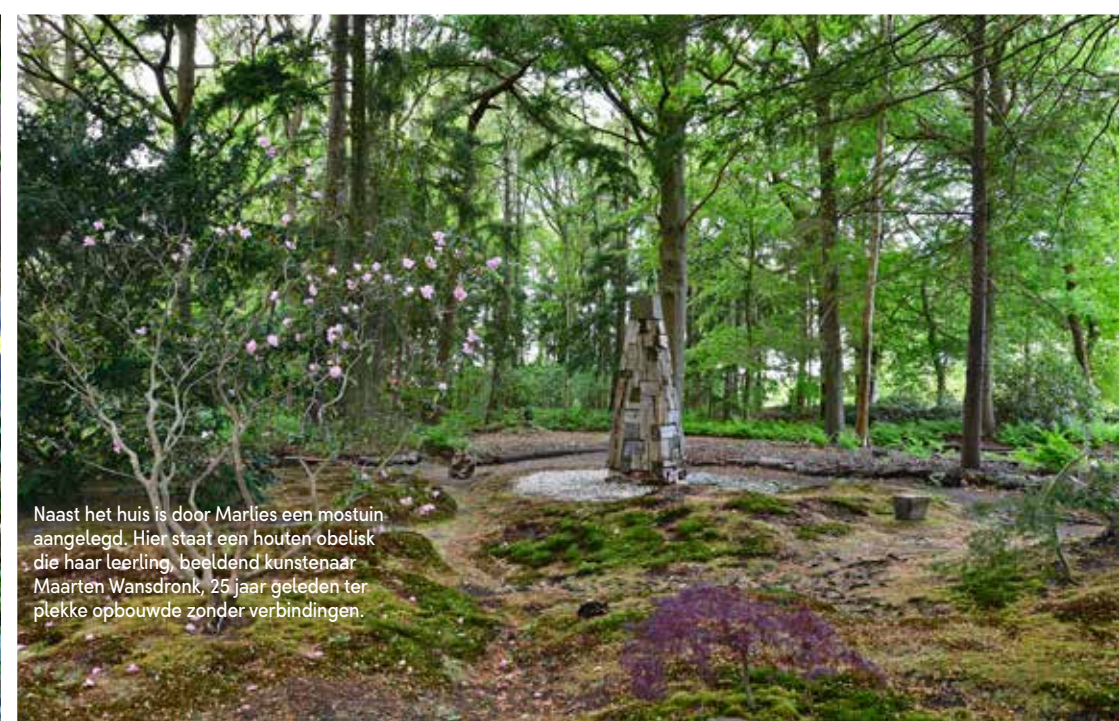
Doorwaskervel (*Smyrniun perfoliatum*) zorgt voor een friscgroene zweem in het bos.

Roze brem (*Cytisus purpureus* 'Roseus')

Ijsbloem (*Delosperma*) en klokjesbloem (*Campanula*) in de scherventuin.

Naast het huis is door Marlies een mostuin aangelegd. Hier staat een houten obelisk die haar leerling, beeldend kunstenaar Maarten Wandsdrong, 25 jaar geleden ter plekke opbouwde zonder verbindingen.